

**НЕВІДОМІ ЛИСТИ МИКОЛИ МИКОЛАЙОВИЧА ГЕ
ДО КАТЕРИНОСЛАВСЬКОЇ РОДИНИ МАГДЕНКІВ
(З АРХІВУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ)**

В статті представлені листи відомого художника М.М. Ге до родини поміщиків Новомосковського повіту Магденків.

Ключові слова: Ге, Магденко, Дніпропетровський художній музей, листи.

В статье представлены письма известного художника Н.Н. Ге к помещикам Новомосковского уезда Магденко.

Ключевые слова: Ге, Магденко, Днепропетровский художественный музей, письма.

There are letters of famous artist N.N. Ge to Novomoskovsk region's landlords Magdenko presented in this article

Key words: Ge, Magdenko, Dnipropetrovsk Art Museum, letters

2014 року виповнюється 120 років з часу, коли помер видатний російський і український живописець, художник-передвижник, майстер портретів, історичних і релігійних полотен Микола Миколайович Ге (1831 – 1894). Проте декілька років тому, у 2011 році, вся світова громадськість урочисто святкувала 180-річний ювілей від дня його народження. Тоді під патронажем двох найбільших російських музеїв – Третьяковської картинної галереї в Москві та Державного російського музею в Санкт-Петербурзі – було підготовлено багатомасштабну виставку «Что есть истина? Николай Ге. К 180-летию со дня рождения». На цій виставці глядачі змогли побачити всі прославлені полотна цього митця, а також вперше познайомитися з колекцією, яка складається з 55 малюнків, що більше століття знаходилася в приватних закритих збірках Швейцарії.

В Україні поодинокі твори Миколи Ге можна побачити в художніх музеях Одеси, Харкова, Сімферополя, Луганська, Чернігова. Найвидатніша колекція зберігається в Київському національному музеї російського мистецтва. В тому ж році на хуторі Плиски (с. Шевченко Бахмутського району Чернігівської області), де митець прожив останні 18 років свого життя, було урочисто відкрито картину галерею його імені.

Дніпропетровський художній музей відсвяткував 180-річний ювілей художника фондовою виставкою, на якій вперше було репрезентовано всю колекцію творів прославленого маестро. Це 17 (7 живописних та 10 графічних) творів образотворчого мистецтва – портрети, пейзажі, етюди та ескізи.

Формування колекції робіт М. Ге почалося з моменту самого заснування ДХМ, коли до відкриття Катеринославської картинної галереї в 1914 році київський ювелір-колекціонер якийсь Цивкін В.Г. подарував один графічний

твір Миколи Миколайовича. За радянських часів, у 1929 році з Третьяковської картинної галереї надходить ще одна графічна робота Ге, а в 1930 з Державного музею образотворчих мистецтв (Москва) – живописний авторський варіант «Портрета Герцена». 1977 року з Державного російського музею (Санкт-Петербург) приходять ще одне поповнення – офорт «Від'їзд поміщика». Однак, ядро колекції творів Миколи Миколайовича Ге склали роботи, що були куплені музеєм у далекої родички дружини художника, мешканки Дніпропетровська Ольги Василівни Інгберг (у дівочтві Магденко) в лютому 1947 року. Мама Ольги Василівни – Надія Петрівна Беллінсгаузен листувалася з Миколою Миколайовичем, була у нього на хуторі Плиски, де і був написаний її портрет, який зараз знаходиться в постійній експозиції музею. Крім образотворчої колекції у музейному архіві зберігається епістолярій художника, а також його два дарчих фотографічних портрети. Коли постало питання про концепцію ювілейної виставки – було вирішено позиціонувати її як виставку-спогад, присвячену пам'яті колекціонера Василя Петровича Магденка (батька О.В. Інгберг), в чиєму маєтку Магдалинівці на Катеринославщині й зберігалися роботи Миколи Миколайовича. Виставку та каталог до неї назвали «Родинні/музейні цінності», оскільки на ній було представлено пам'ятні речі однієї сім'ї – картини, малюнки, листи, щоденник, вирізка з газети і тому подібне.

Архівний фонд Ольги Василівни Інгберг налічує 54 одиниці зберігання. В основному, це листи й записки Надії Беллінсгаузен (пізніше вже Магденко) до тітки Олександри (Олександрини) Миколаївни Забелло, а також до матері Марії Миколаївни Беллінсгаузен. Декілька листів написано спільно з дочкою, тоді ще з маленькою Олечкою. Окрему групу складають листи нареченої Надії до Василя Петровича Магденка, майбутнього чоловіка. Одиничними екземплярами представлені листи у відповідь: тітки Олександрини до племінниці Надії, Василя Петровича Магденка дружині. Особливо зауважимо про фрагмент щоденника, можливо, однієї з сестер Надії Петрівни, в якому описуються події особистого життя з вересня по жовтень 1873¹ року, а також копію фрагмента листа Надії Василівни до Василя Петровича, написаний рукою її тітки Олександрини.

Дана публікація вперше дає можливість познайомитися з чотирма невідомими листами Миколи Миколайовича Ге родині Магденків. Раніше вони ніколи не оприлюднювалися й не вивчалися через важке розшифрування почерку художника. Всі листи написані на звичайному (розміром в зошит) розлінованому папері синім або чорним залізо-галовим чорнилом. Окремі фрагменти листів архіву мають механічні пошкодження, що не дає можливості повністю ідентифікувати деякі слова.

Зробимо ще декілька коментарів до принципів розшифрування зазначених листів:

---

¹ Дати дано за старим стилем.

1. Текст листів передається мовою оригіналу із збереженням стилю (манери) написання й особливостями географічних реалій того часу.
2. Заголовні літери збережені.
3. Нерозбірливі місця й дефекти в оригіналі при публікації позначені кутовими дужками – <нрзб.>
4. Скорочення (типу п.ч. – <потому что>) розшифровуються в кутових дужках, за винятком словосполучення т.к. (так как)
5. Слова, прочитані ймовірно, надруковані в квадратних дужках [...]
6. Слова, що виділені курсивом, в оригіналі дописано або виправлено.
7. Всі дати дано за старим стилем.
8. З метою полегшення сприйняття тексту букви «ъ» знак в кінці слів опущено, застарілі в російській абетці Ъ, і, Ѡ замінено відповідно на е, и, ф.
9. Знак | – позначає кінець рядка тексту оригіналу. Він опускається тільки при абзаці.
10. Для деяких листів властива відсутність розділових знаків. Знаки пунктуації проставлено відповідно до сучасних норм правопису, орфографію збережено в авторському варіанті.

1. Записка Миколи Ге до Надії Петрівні Беллінсгаузен з приводу запрошення його на її весілля з Магденком Василем Петровичем, яке відбулося 19.05.1882 р. в с. Ждановка, Новомосковського повіту.

Милая Надинька,

Благодарю [за честь мне оказанную]. Сожалею, что | лично не могу [быть], посылаю свои искренние пожелания счастья и благополучия, [прилагаю] | образ, которым [нас] благословила Тётенька.¹

Пусть этот образок² хранит Ваше счастье.

Искренно любящий Никол<ай> Ге 1882 | 25 апреля Хутор.³

2. Приписка М.М. Ге до родини Магденків від 18.03.1884 р. з приводу народження у них дитини.

Милая Надинька и уважаемый Василий | Петрович.⁴ Душевно радуюсь Вашему| счастию. От души желаю Вашему | младенцу здоровья и долгой жизни.

Вас, Надинька, я всегда любил и | уважал за то, что вы одна из ми|ллионов рожденных и воспитанных | в дамы – не были ей – а были чело|веком, девушкой и теперь будете | женщиной, матерью, женой, но | никогда не будете дамой. Молю | Бога, чтобы Разум Ваш не | померк и чтобы Вы были и в | детях Ваших тем милым | достойным уважения человеком.

¹ Тётенька – це Забелло Олександра Миколаївна – двоюрідна сестра дружини художника.

² Доля ікони-образка автору невідома.

³ Хутір – маєток Ге в Чернігівській губ., який розташовано поблизу станції Плиски Київської залізниці. Сюди він перебрався з Петербургу в 1876 р. та постійно мешкав.

⁴ Василь Петрович Магденко (06.04.1854 – ?) – чоловік Н.П. Магденко.

Целую ножки вашего младенца | и желаю Вам всем трем доброй | честной
человеческой жизни и всеобщей | любви – единственного разумного | богатства
в человеческой жизни

Ваш Николай Ге. 18 марта 1884.

Хутор.

3. Окремий лист М.М. Ге до Н.П. Магденко 18.03.1884 року з приводу народження у неї доньки.

Лицьовий бік сторінки

Позвольте и мне милая, | дорогая Надинька,¹ хоть мы|сленно [и] от всей
души | обнять Вас и поздравить | со счастливым окончанием | Вашего
нездоровья и с милой | дочкой.² Помню эту [ни с чем] | не сравнимую радость.
Если | только возможно, кормите | сами свою дочку, это очень | утомительно,
потому что | нельзя спокойно спать по | ночам, но зато такое наслаж|дение
чувствовать что и после | рождения ребенок, едя [живительную] | снесь,
составляет с Вами | как бы одно существо. Да и | [жаль] и неприятно чужую |
женщину поставить вместо | себя так близко к нему.

Зворотній бік сторінки

Тётя Александрина³ собирается | к Вам это лето, и хоть | мне будет очень
грустно | и одиноко без нея, но я рад, | что она навсегда достигнет | давно
желанного счастья, уви|деть Вашего ребенка.

Прощайте, милая Надинька, | верно, не скоро мы увидимся, | я при всем
моем давнем | желании не могу к Вам | приехать, а Вы, [отдавшись] | новым
обязанностям, тоже | верно не скоро соберетесь [в] | наши места. Прошу Вас |
передать мужу Вашему мой | самый искренний привет. | Желаю Вам всем всего
| лучшего. Вас душевно любящ<ий>

Нико<лай> Ге.

4. Лист М.М. Ге до родини Магденків після 1884 р. з приводу призначення грошей в житті

Милая Надинька и Василий Петрович!

Рад я, что попал на ту минуту, | когда Тетенька⁴ пишет Вам, чтоб | Вам
сказать, что я Вас люблю и | помню и желаю от всей души Вам | хорошей
разумной человеческой жизни.|

Детку Вашу я целую и думаю, что | Вы ей скажете много хорошего |
вовремя, когда дети нуждаются | в этом. Все, что я знаю о Вас | и Вашей жизни,
меня не особенно | радует и вот почему – я знаю, что | Вы хорошие люди, а эти

---

¹ Надія Петрівна Магденко (1857 – 1893)

² Магденко (пізніше за чоловіком Інґберг) Ольга Василівна (1884 – 1947) – остання власниця цього архіву.

³ Забелло Олександра Миколаївна.

⁴ Мова йде про Забелло Олександрю Миколаївну.

поиски | денег <нрзб.> [затирают] хороших людей. | Собственно, деньги это же <нрзб.> [гадость], | котор<ая> уничтожает разницу между | хорошими и дурными людьми – хоро|шие люди призваны на добро и | любовь – это главное, а остальное, // как говорит Спаситель¹ и мой милый | друг Л.Н.,² приложится – люди | обыкновенно хватаются за то, | что приложится, а не за то, что | главное – вот я и считаю себя | обязанным, любя Вас, вам это | напомнить. Берегите свои сердца, | берегите свое время, потраченное | на вздор, и отдайте его на | труд действительный и на любовь. | Будьте же Разумны, будьте хо|роши, как я Вас знаю, и | не забывайте, искренно Вас любя|щий Николай Ге. Родным Вашим, | кого я знаю, прошу передать | мое <нрзб.> [дружество] и поклон [память?].

Я только что вернулся | домой и рад, что вижу милую Тетеньку, | котор<ая> не жалеет на меня излить | ей доброе Сердце, не иссекаемое | добром.

Надійшла до редколегії 25.04.2014.

---

¹ Господь Бог.

² Лев Миколайович Толстой.